

ՀՀ տարածքային
կառավարման և
ենթակառուցվածքների
նախարարություն

Implemented by
giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

ՀՀ պատական
կառավարման
ակադեմիա

ՄՈԴՈՒԼ 1.

Համայնքի ավագանուն՝ ՀՀ
Սահմանադրությամբ և «Տեղական
ինքնակառավարման մասին» ՀՀ
օրենքով վերապահված
լիազորությունները

ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԻ ԱՎԱԳԱՆՆԵՐԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ԿԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՅՈՒՄ

Սույն մոդուլը մշակվել է Հայաստանի Հանրապետության պետական կառավարման ակադեմիայի կողմից՝ «Լավ կառավարում հանուն տեղական զարգացման Հարավային Կովկասում» ծրագրի շրջանակում, որն իրականացվում է Գերմանական միջազգային համագործակցության ընկերության (ԳՄՀԸ/GIZ) կողմից՝ Գերմանիայի տնտեսական համագործակցության և զարգացման դաշնային նախարարության և Շվեյցարիայի զարգացման և համագործակցության գործակալության աջակցությամբ, **«Համայնքների ավագանիների անդամների կարողությունների զարգացում»** ծրագրով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՄՈԴՈՒԼԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ.....	4
ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐ	7
ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲԱՌԱՐԱՆ.....	8
ՄԱՍ 1. ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՎԱԳԱՆՈՒՆ՝ ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՄԲ ԵՎ «ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՎ ՎԵՐԱՊԱՀՎԱԾ ԼԻԱԶՈՐՈՒ ԹՅՈՒՆՆԵՐԸ (ՏԵՍԱԿԱՆ ՄԱՍ).....	9
ՄԱՍ 2. ԱՎԱԳԱՆՈՒ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԿԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱ- ՑՈՒՄ (ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԱՌԱՋԱԴՐԱՆՔՆԵՐ).....	38
ԹԵՍՏԱՅԻՆ ԱՌԱՋԱԴՐԱՆՔ	46
ՆՅՈՒԹԵՐ ԼՐԱՅՈՒՑԻՉ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ	49
ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ.....	50

ՄՈԴՈՒԼԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

Մոդուլի նպատակը	Համայնքների ավագանիների անդամների կարողությունների զարգացում
Մոդուլի խնդիրները	Տեսական և պրակտիկ ուսուցման միջոցով զարգացնել ունկնդիրների գիտելիքները ՀՀ տեղական ինքնակառավարման համակարգի մասին, բարձրացնել ավագանու անդամի իրավունքների և պարտականությունների իմացության մակարդակը, ընդլայնել տեղական ինքնակառավարման մարմինների լիազորությունների մասին իրազեկվածության շրջանակը, նպաստել տեղական մակարդակում որոշումների կայացման մրցակցային հնարավորությունների մեծացմանը, աջակցել համայնքային խնդիրների լուծմանը ակտիվ ներգրավվածություն ունենալու կարողությունների կատարելագործմանը, նպաստել ավագանու նիստերին, հանձնաժողովների և խմբակցությունների աշխատանքներին արդյունավետ մասնակցելու հմտությունների ձևավորմանը, խթանել ավագանու անդամի լիդերության գործոնի արժևորման գիտակցումը:
Մոդուլի տևողությունը	1-4 ժամ
Մուտքային պահանջները	Մոդուլն ուսումնասիրելուց առաջ ունկնդիրը պետք է առնվազն ընդհանրական գիտելիքներ ունենա ՀՀ տեղական ինքնակառավարման համակարգի սահմանադրական հիմունքների, տեղական ինքնակառավարման մարմինների լիազորությունների ընդհանուր բնույթի, ավագանու անդամի իրավական կարգավիճակի հիմնական տարրերի վերաբերյալ:
Ուսումնասիրվող թեմաները	Թեմա 1. Տեղական ինքնակառավարման սահմանադրական հիմունքները Թեմա 2. Տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընդհանուր նկարագիրը և լիազորությունները Թեմա 3. Ավագանու մշտական հանձնաժողովների ձևավորման և գործունեության առանձնահատկությունները Թեմա 4. Ավագանու խմբակցությունների ձևավորման և գործունեության առանձնահատկությունները Թեմա 5. Ավագանու անդամի իրավունքները և պարտականությունները Թեմա 6. Տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության հրապարակայնության, հաշվետվողականության և թափանցիկության ապահովման իրավական հիմքերը և մեխանիզմները

Մոդուլի գնահատման կարգը և միջոցները	Գնահատումն իրականացվելու է թեստային առաջադրանքի միջոցով: Թեստային առաջադրանքը կազմված է մոդուլի թեմաներին անդրադարձող 10-30 հարցից: Թեստային առաջադրանքի յուրաքանչյուր հարցի համար սահմանված է միավոր՝ ելնելով դժվարության մակարդակից և թեմային համապատասխանությունից: Թեստային առաջադրանքը համարվում է հաջողությամբ ավարտված, եթե ճիշտ պատասխանները կազմում են առաջադրանքի բոլոր հարցերի առնվազն 70%-ը:
Վերապատրաստման դասընթացից ակնկալվող արդյունքները (գիտելիքներ, հմտություններ, կարողություններ) Այս մոդուլը հաջողությամբ ավարտելուց հետո ունենդիրը պետք է՝	
Արդյունք 1.	<i>իմանա << տեղական ինքնակառավարման համակարգի սահմանադրական հիմունքները</i>
Արդյունք 2.	<i>կարողանա ներկայացնել «Տեղական ինքնակառավարման մասին» օրենքի կարգավորման հիմնական առարկան, տեղական ինքնակառավարման սկզբունքները, բնութագրել ավագանու և համայնքի ղեկավարի իրավական կարգավիճակը</i>
Արդյունք 3.	<i>կարողանա նշել տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրական համակարգի առանձնահատկությունները</i>
Արդյունք 4.	<i>կարողանա թվարկել համայնքի պարտադիր խնդիրները, նկարագրել կամավոր խնդիրների էությունը, տարբերակել ՏԻՄ-երի սեփական և պետության կողմից պատվիրակված լիազորությունները</i>
Արդյունք 5.	<i>կարողանա սահմանել «տեղական ինքնակառավարմանը համայնքի բնակիչների մասնակցություն» հասկացությունը, անվանել մասնակցության հիմնական ձևերը</i>
Արդյունք 6.	<i>իմանա ավագանու անդամի իրավունքներն ու պարտականությունները, տիրապետի իրավունքների իրացման և պարտականությունների կատարման կանոնակարգային ընթացակարգերին ու մեխանիզմներին</i>
Արդյունք 7.	<i>կարողանա ավագանու անդամի գործունեությունն իրականացնելիս ապահովել հրապարակայնության, թափանցիկության և հաշվետվողականության պահանջները</i>
Արդյունք 8.	<i>կարողանա ակտիվացնել համայնքում հանրային միջոցառումների, քննարկումների, լսումների կազմակերպումը, ցուցակագրել բարձրացված հարցերը, ճշտել համայնքային ծառայություններից բնակիչների գոհունակության աստիճանը, գրառել խնդիրների լուծմանն ուղղված առաջարկությունները,</i>

	դասակարգել հանրային կարիքների առաջնահերթությունները, հաշվարկել համայնքին սպառնացող ռիսկերը, ամփոփել հանրային պահանջները և դրանք տեղափոխել ՏԻՄ-երի գործունեության դաշտ
Արդյունք 9.	կարողանա ակտիվ մասնակցություն ունենալ ավագանու իրավաստեղծ գործունեությանը, կազմել և ավագանու, մշտական հանձնաժողովների ու խմբակցությունների նիստերի քննարկմանը ներկայացնել օրակարգային հարցեր, որոշումների նախագծեր, հանդես գալ ելույթներով և զեկույցներով
Արդյունք 10.	կարողանա նպաստել տեղական ինքնակառավարմանը համայնքի բնակիչների մասնակցության ակտիվացմանը, բացառել նրանց իրավունքները, ցույց տալ մասնակցության ձևերը, ընտրել և համայնքի գործերի կառավարմանը մասնակից դարձնել համայնքի ակտիվ բնակիչներին, խրախուսել առաջնորդությունը, կամավորականությունն ու բարեգործությունը
Արդյունք 11.	կարողանա ձևակերպել և ներկայացնել համայնքի անմիջական նպատակների իրագործմանն ուղղված ծրագրեր, կանխատեսել համայնքի կայուն զարգացման ուղղությունները, ուրվագծել հեռահար նպատակները
Մոդուլի ուսուցման մեթոդաբանությունը	Մոդուլի ուսուցման ընթացքում, ի լրումն ներկայացված տեսական նյութի մատուցման, անհրաժեշտ է կիրառել ինտերակտիվ ուսուցման առնվազն հետևյալ եղանակները. • աշխատանք խմբերով • անհատական առաջադրանքների կատարում • դեպքերի/իրավիճակների քննարկում • ինքնակրթություն՝ լրացուցիչ նյութերի ընթերցում և դիտում
Մոդուլի ուսուցման համար անհրաժեշտ ռեսուրսները	• մոդուլին և թեմայի առանձնահատկություններին տիրապետող փորձագետ • ուսումնական տարածք՝ կահավորված անհրաժեշտ սարքավորումներով ու նյութերով

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐ

ՀՀ	Հայաստանի Հանրապետություն
ԱԺ	Ազգային ժողով
ԵԽ	Եվրոպայի խորհուրդ
ՏԻՄ	Տեղական ինքնակառավարման մարմիններ
ՀՀԶԾ	Համայնքի հնգամյա զարգացման ծրագիր
ՏԱՊ	Տարեկան աշխատանքային պլան
ՄԺԾԾ	Միջնաժամկետ ծախսերի ծրագիր

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲԱՌԱՐԱՆ

Համայնք	Մեկ կամ մի քանի բնակավայրերի բնակիչների հանրություն, վարչատարածքային միավոր
Տեղական ինքնակառավարում	Համայնքային նշանակության հանրային հարցերը լուծելու տեղական ինքնակառավարման մարմինների իրավունք և կարողություն
Համայնքի ավագանի	Համայնքի ներկայացուցչական մարմին
Համայնքի ղեկավար	Համայնքի գործադիր մարմին
Համայնքի ավագանու անդամ	Համայնքային քաղաքական պաշտոն
Համայնքապետարանի աշխատակազմ	Համայնքային կառավարչական հիմնարկ
Համայնքի բնակիչ	Համայնքի բնակչության ռեգիստրում հաշվառված անձ
Բնակիչների մասնակցություն	Տեղեկացվածություն ՏԻՄ-երի գործունեության մասին և ազդեցություն ՏԻՄ-երի կողմից ընդունվող որոշումների վրա

**ՄԱՍ 1. ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՎԱԳԱՆՈՒՆ՝ ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՄԲ ԵՎ
«ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՎ ՎԵՐԱՊԱՀՎԱԾ
ԼԻԱԶՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
(ՏԵՍԱԿԱՆ ՄԱՍ)**

Թեմա 1. Տեղական ինքնակառավարման սահմանադրական հիմունքները

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ	
ԸՆԴՈՒՆՎԵԼ Է	05.07.1995 թ.
ՓՈՓՈԽՎԵԼ Է	2005 թ. 2015 թ.

ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԵՐԱՇԽԻՔՆԵՐԸ	
ՀՈԴՎԱԾ 2	Ժողովուրդն իր իշխանությունն իրականացնում է ազատ ընտրությունների, հանրաքվեների, ինչպես նաև Սահմանադրությամբ նախատեսված պետական և <u>տեղական ինքնակառավարման մարմինների</u> ու պաշտոնատար անձանց միջոցով:
ՀՈԴՎԱԾ 6	Պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններն ու պաշտոնատար անձինք իրավասու են կատարելու միայն այնպիսի գործողություններ, որոնց համար <u>լիազորված են Սահմանադրությամբ կամ օրենքներով:</u>
ՀՈԴՎԱԾ 9	Հայաստանի Հանրապետությունում երաշխավորվում է <u>տեղական ինքնակառավարումը՝</u> որպես ժողովրդավարության էական հիմքերից մեկը:

ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՀԻՄՈՒՆՔՆԵՐԸ ԳԼՈՒԽ 9	
ՀՈԴՎԱԾ 179	Տեղական ինքնակառավարումը տեղական ինքնակառավարման մարմինների <u>իրավունքն ու կարողությունն է՝</u> համայնքի բնակիչների շահերից ելնելով, Սահմանադրությանը և օրենքներին համապատասխան, սեփական պատասխանատվությամբ լուծելու <u>համայնքային նշանակության հանրային հարցերը:</u> Տեղական ինքնակառավարումն իրականացվում է <u>համայնքներում:</u>

ՀՈԴՎԱԾ 180	Համայնքը մեկ կամ մի քանի բնակավայրերի բնակիչների հանրությունն է: Համայնքը հանրային իրավունքի իրավաբանական անձ է:
ՀՈԴՎԱԾ 181	Տեղական ինքնակառավարման մարմիններն են <u>համայնքի ավագանին և համայնքի ղեկավարը:</u> Ընտրական օրենսգրքով կարող է սահմանվել համայնքի ղեկավարի ուղղակի կամ անուղղակի ընտրություն:
ՀՈԴՎԱԾ 182	Տեղական ինքնակառավարման մարմինների լիազորությունները լինում են <u>սեփական</u> և <u>պետության կողմից պատվիրակված:</u>
ՀՈԴՎԱԾ 183	Համայնքի բնակիչները կարող են անմիջականորեն մասնակցել համայնքի գործերի կառավարմանը՝ համայնքային նշանակության հանրային հարցերը <u>տեղական հանրաքվեով լուծելու միջոցով:</u> Համայնքի բնակիչների կողմից համայնքի գործերի կառավարմանն անմիջականորեն մասնակցելու այլ եղանակները սահմանվում են օրենքով:
ՀՈԴՎԱԾՆԵՐ 184 185 186	- Համայնքն ունի հողի, ինչպես նաև այլ գույքի նկատմամբ <u>սեփականության իրավունք:</u> - Համայնքի ավագանին օրենքով սահմանված կարգով <u>տնօրինում է համայնքի սեփականությունը:</u> - Համայնքն ունի բյուջե, որը համայնքի ղեկավարի ներկայացմամբ <u>ընդունում է համայնքի ավագանին:</u> - Համայնքի ավագանին օրենքով սահմանված դրույքաչափերի շրջանակներում սահմանում է <u>տեղական հարկեր և տուրքեր</u>, ինչպես նաև կարող է համայնքի մատուցած ծառայությունների համար սահմանել <u>վճարներ:</u> - Համայնքի պարտադիր խնդիրների լուծման նպատակով օրենքով սահմանվում են հարկային և ոչ հարկային աղբյուրներ: - Համայնքներին պետության կողմից պատվիրակված լիազորությունները <u>ենթակա են պետական բյուջեից պարտադիր ֆինանսավորման:</u> Պետությունն իր հնարավորությունների շրջանակներում <u>միջոցներ է հատկացնում</u> համայնքների համաչափ զարգացումն ապահովելու համար:

ՀՈԴՎԱԾ 187	Երևանը համայնք է: Երևանում տեղական ինքնակառավարման առանձնահատկությունները սահմանվում են օրենքով:
ՀՈԴՎԱԾ 188	Տեղական ինքնակառավարման մարմինների սեփական լիազորությունների իրականացման նկատմամբ կառավարության լիազոր մարմինն օրենքով սահմանված դեպքերում և կարգով իրականացնում է <u>իրավական հսկողություն:</u> ... Պետության կողմից պատվիրակված լիազորությունների իրականացման նկատմամբ կառավարության լիազոր մարմիններն օրենքով սահմանված դեպքերում և կարգով իրականացնում են <u>իրավական և մասնագիտական հսկողություն:</u>
ՀՈԴՎԱԾՆԵՐ 189 190	• Տեղական ինքնակառավարման արդյունավետությունը բարձրացնելու նպատակով համայնքների ավագանիները կարող են <u>ստեղծել միջհամայնքային միավորումներ:</u> • Միջհամայնքային միավորումը կարող է իրականացնել միայն այնպիսի լիազորություններ, որոնք նրան վերապահված են <u>օրենքով կամ համայնքների ավագանիների որոշումներով:</u> • Միջհամայնքային միավորումը հանրային իրավունքի իրավաբանական անձ է: • Հանրային շահերից ելնելով՝ համայնքները կարող են օրենքով միավորվել կամ բաժանվել: Ազգային ժողովը համապատասխան օրենք ընդունելիս պարտավոր է լսել այդ համայնքների կարծիքը:

Կարևոր է հիշել, որ ...

1985 թ. հոկտեմբերի 15-ին
Ստրասբուրգում ԵԽ-ն ընդունել է

ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԽԱՐՏԻԱՆ:

Խարտիան տեղական և տարածաշրջանային իշխանությունների իրավունքների
պաշտպանության հիմնական համաձայնագիրն է,
որի իրականացումը պարտադիր է ԵԽ անդամ պետությունների կողմից:

.....

Հայաստանի Հանրապետությունը Խարտիան վավերացրել է
01.05.2002 թ.:

Դրանով Հայաստանը ճանաչել և իրականացնում է
Խարտիայի սկզբունքները և իրավակարգավորումները:

Հետաքրքիր է իմանալ, որ ...

**ԵՎՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԻ ՏԵՂԱԿԱՆ ԵՎ ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԱՅԻՆ
ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿՈՆԳՐԵՍԸ**

Եզակի կառույց է, որը պատասխանատու է ԵԽ անդամ պետություններում
տեղական և տարածաշրջանային ժողովրդավարության վիճակի
գնահատման համար:

Մոնիտորինգային գործունեության միջոցով Կոնգրեսն ապահովում է, որ
ճշգրտորեն կիրառվի

ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԽԱՐՏԻԱՆ

ու պաշտպանվի տեղական և տարածաշրջանային
ինքնակառավարման առողջ վիճակը:

Թեմա 2. Տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընդհանուր նկարագիրը և լիազորությունները

«ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔ

ԸՆԴՈՒՆՎԵԼ Է	07.05.2002 թ.
ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆ Է	• Տեղական ինքնակառավարման հասկացությունը, սկզբունքները • Տեղական ինքնակառավարման մարմինները • Համայնքի պարտադիր խնդիրները • Տեղական ինքնակառավարման մարմինների լիազորությունները, դրանց իրավական, տնտեսական, ֆինանսական հիմքերն ու երաշխիքները • Տեղական ինքնակառավարման առանձնահատկությունները համամասնական ընտրակարգով ընտրվող ավագանի ունեցող համայնքներում • Պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների փոխհարաբերությունները

ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՆ ԵՆ

համայնքի ավագանին

և

համայնքի ղեկավարը,

որոնք ընտրվում են **հինգ տարի** ժամկետով:

Ավագանին կազմավորված է համարվում, եթե ընտրվել է Ավագանու անդամների՝ օրենքով սահմանված թվի **առնվազն երկու երրորդը**:

Համայնքի ավագանին համայնքի **ներկայացուցչական մարմինն է** և իրականացնում է Սահմանադրությամբ ու օրենքներով նախատեսված լիազորություններ:

Համայնքի ղեկավարը համայնքի **գործադիր մարմինն է**, ներկայացնում է համայնքը և իրականացնում Սահմանադրությամբ ու օրենքներով նախատեսված լիազորություններ:

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ	
ՊԱՐՏԱԴԻՐ	ԿԱՄԱՎՈՐ
Համայնքի պարտադիր խնդիրները հանրային նշանակության այն խնդիրներն են, որոնց լուծմամբ ապահովվում է համայնքի <u>բնականոն կյանքի ընթացքը</u> :	Համայնքի <u>կամավոր խնդիրներն</u> այն խնդիրներն են, որոնցով համայնքային կյանքի բնականոն ընթացքն ուղղակիորեն պայմանավորված չէ, և կարող են իրականացվել, միայն պարտադիր խնդիրների լուծման համար անհրաժեշտ <u>Ֆինանսական միջոցներից բացի, հավելյալ ֆինանսական միջոցների առկայության</u> դեպքում:
Համայնքի պարտադիր խնդիրները և դրանց լուծման նպատակով տեղական ինքնակառավարման մարմինների սեփական լիազորությունները <u>սահմանվում են օրենքով</u> :	Համայնքի կամավոր խնդիրները, դրանց լուծմանն ուղղված սեփական լիազորությունները և իրականացման կարգը սահմանվում են <u>ավագանու որոշմամբ</u> :

ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ԼԻԱԶՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	
ՍԵՓԱԿԱՆ	ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ ՕՐԵՆՔՈՎ ՊԱՏՎԻՐԱԿԱԾ
Համայնքի պարտադիր և կամավոր խնդիրների լուծման նպատակով	Պետական մարմինների լիազորությունների առավել արդյունավետ իրականացման նպատակով

Համայնքի ավագանին օրենքով սահմանված կարգով ընդունում է

ենթաօրենսդրական նորմատիվ իրավական ակտեր,

որոնք ենթակա են կատարման համայնքի տարածքում:

Համայնքի ղեկավարը կատարում է համայնքի ավագանու որոշումները, իրականացնում է համայնքի աշխատակազմի ընդհանուր ղեկավարումը:

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՂԵԿԱՎԱՐԸ

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ Է

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՎԱԳԱՆՈՒ ԱՌՋԵՎ

Տեղական ինքնակառավարման քաղաքականությունն արտահայտվում է

Համայնքի հնգամյա զարգացման ծրագրում,

Միջնաժամկետ ծախսերի ծրագրում,

Տարեկան աշխատանքային պլանում,

Բյուջեում

և այլ ռազմավարական փաստաթղթերում:

Կարևոր է հիշել, որ ...

Տեղական ինքնակառավարման մարմինների առաջին ընտրությունները տեղի են ունեցել

1996 թվականի նոյեմբերի 10-ին:

Հետաքրքիր է իմանալ, որ ...

**1995 թվականի Սահմանադրության համաձայն՝ ավագանին
ընտրվում էր**

3 տարի ժամկետով:

**2005 թվականի Սահմանադրության փոփոխությունների
համաձայն՝ համայնքի ավագանին ընտրվում էր**

4 տարի ժամկետով:

**2015 թվականի Սահմանադրության փոփոխությունների
համաձայն՝ ավագանու ընտրության**

ժամկետը սահմանվեց 5 տարի:

**ՀՀ ընտրական օրենսգրքի
(2016 թվականի սահմանադրական օրենք) համաձայն՝
ընտրողների քանակից ելնելով՝ համայնքի ավագանին կարող էր
ունենալ**

հինգից երեսուներեք անդամ:

**Ընտրական օրենսգրքի 2020 թվականի փոփոխությունների
համաձայն՝ ավագանին կարող է ունենալ**

հինգից վաթսուհինգ անդամ:

ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ԸՆՏՐԱԿԱՐԳԸ

1996 թվականի ավագանու առաջին ընտրություններից սկսած՝ համայնքներում ՏԻՄ-երն ընտրվում էին <u>մեծամասնական ընտրակարգով</u> (բացառությամբ Երևան, Գյումրի և Վանաձոր համայնքների):	«ՀՀ ընտրական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքի 2020 թվականի փոփոխությունների համաձայն՝ <u>4000-ից ավելի ընտրող ունեցող</u> համայնքներում համայնքի ավագանու ընտրություններն անցկացվում են <u>համամասնական ընտրակարգով:</u>
2015 թվականի Սահմանադրության փոփոխություններով նախատեսվեց համայնքի ղեկավարի <u>անուղղակի ընտրության հնարավորություն:</u>	

ՀՀ ՎԱՐՉԱՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄՆԵՐԸ

2015-2022 թվականների ընթացքում ՀՀ-ում իրականացվեցին վարչատարածքային բարեփոխումներ՝ 6 փուլով: ***
2015 թ. իրականացվեց վարչատարածքային բարեփոխումների 1-ին փուլը, և միավորման արդյունքում համայնքների թիվը 915-ից դարձավ 896: ***
2016, 2017, 2020, 2021, 2022 թվականների վարչատարածքային բարեփոխումների արդյունքում <u>համայնքների թիվը դարձավ 71:</u>

ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐՆ ԵՆ՝

- ընդհանուր իրավասությունը՝ համայնքային շահերին վերաբերող, ցանկացած գործունեության իրականացման իրավունքն է, եթե օրենքով այլ մարմինների դրանք վերապահված չեն.
- տեղական ինքնակառավարման իրավունքի իրականացումը՝ ինքնուրույն և սեփական պատասխանատվությամբ, ընդհանուր, հավասար, ազատ ընտրական իրավունքի հիման վրա ընտրված տեղական ինքնակառավարման մարմինների միջոցով.
- պետական մարմինների լիազորությունների փոխանցումը տեղական ինքնակառավարման մարմիններին, եթե այդ լիազորություններն առավել արդյունավետ կարող են իրականացվել համայնքներում.
- համայնքի իրավունքների, օրինական շահերի և սեփականության՝ օրենքով սահմանված կարգով պաշտպանությունը.
- տեղական ինքնակառավարման մարմինների լիազորությունների ամբողջականությունն ու բացառիկությունը: Տեղական ինքնակառավարման մարմինների լիազորությունների իրականացմանը միջամտության դեպքերն ու կարգը սահմանվում են միայն օրենքով.
- համայնքների սահմանների փոփոխությունների իրականացումն օրենքով սահմանված կարգով՝ հանրային շահերից ելնելով, լսելով համայնքի կարծիքը.
- տեղական ինքնակառավարման արդյունավետությունը բարձրացնելու նպատակով այլ համայնքների հետ համագործակցելը և միջհամայնքային միավորումներ ստեղծելը.
- տեղական ինքնակառավարման մարմինների ներքին կառուցվածքների համապատասխանեցումը համայնքային խնդիրների լուծմանը.
- տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության նկատմամբ իրավական և մասնագիտական հսկողության համաչափությունը.
- տեղական ինքնակառավարման մարմինների պարտադիր խնդիրների իրականացման համար անհրաժեշտ ֆինանսական միջոցների համապատասխանությունը.
- համայնքների բյուջեների ինքնուրույնությունը՝ տեղական ինքնակառավարման մարմինների օրենքով սահմանված աղբյուրներից համայնքային բյուջե ձևավորելու և սեփական պատասխանատվությամբ այն տնօրինելու հնարավորությունն է.
- համայնքների ֆինանսական հնարավորությունների միջև առկա տարբերությունների նվազեցման նպատակով ֆինանսական համահարթեցման միջոցով աջակցությունը.
- տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության հաշվետվողականությունը, հրապարակայնությունն ու թափանցիկությունը.
- տեղական ինքնակառավարմանը համայնքի բնակիչների մասնակցությունը:

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՊԱՐՏԱԴԻՐ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

- համայնքի կայուն զարգացումը.
- գործարար միջավայրի բարելավումը և ձեռնարկատիրության խթանումը.
- համայնքի գույքի կառավարումը.
- նախադպրոցական կրթության և արտադպրոցական դաստիարակության կազմակերպումը.
- համայնքի մշակութային կյանքի կազմակերպումը.
- համայնքի բնակչության սոցիալական պաշտպանությունը.
- համայնքում մարզական կյանքի կազմակերպումը, ֆիզիկական կուլտուրայի և առողջ ապրելակերպի խրախուսումը.
- համայնքում բնակարանային շինարարության խթանումը.
- համայնքի բնակավայրերի կառուցապատումը, բարեկարգումը և կանաչապատումը, համայնքի աղբահանությունը և սանիտարական մաքրումը, կոմունալ տնտեսության աշխատանքների ապահովումը, ինչպես նաև համայնքային գերեզմանատների պահպանումը և գործունեության ապահովումը.
- համայնքի հասարակական տրանսպորտի աշխատանքի կազմակերպումը, համայնքային ճանապարհային ենթակառուցվածքների պահպանումը և շահագործումը.
- պետության պաշտպանության իրականացման աջակցումը.
- աղետների ռիսկերի նվազեցման և արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանության ու քաղաքացիական պաշտպանության միջոցառումների կազմակերպումը և իրականացումը.
- համայնքներում գյուղատնտեսության զարգացման խթանումը.
- համայնքում շրջակա միջավայրի պահպանությունը՝ ներառյալ համայնքում էկոլոգիական կրթության և դաստիարակության խթանումը.
- համայնքներում զբոսաշրջության զարգացման խթանումը.
- համայնքի երիտասարդության խնդիրների լուծմանն ուղղված ծրագրերի և միջոցառումների կազմակերպումը.
- համայնքում ծնելիության և բազմազավակության խթանումը.
- համայնքում բնակչության առողջության պահպանման և բարելավման ծրագրերի իրականացումը, արդյունավետ և մատչելի առաջնային բժշկական սպասարկման պայմանների ստեղծումը.
- համայնքի հասարակական կյանքին հաշմանդամություն ունեցող անձանց մասնակցության խթանումը.
- բարեգործության խթանումը՝ համայնքում մշակութային, կրթական, գիտական, առողջապահական, մարզական, սոցիալական և այլ հաստատությունների հիմնադրման, ֆինանսավորման, ինչպես նաև դրանց ֆինանսական անկախության ապահովման նպատակով:

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՎԱԳԱՆՈՒ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՁԵՎԵՐԸ

- Ավագանին իր գործունեությունը կազմակերպում է ավագանու անդամների, ավագանու խմբակցությունների, մշտական և ժամանակավոր հանձնաժողովների միջոցով:
- Ավագանու աշխատանքի հիմնական ձևը ավագանու հերթական և արտահերթ նիստերն են, որոնք անցկացվում են դռնբաց: Ավագանու որոշմամբ կարող են անցկացվել դռնփակ նիստեր: Արտակարգ դրության իրավական ռեժիմով պայմանավորված՝ կարող են հրավիրվել ավագանու հեռավար եղանակով նիստեր: Ավագանու նիստն իրավագոր է, եթե նիստին ներկա է ավագանու անդամների՝ օրենքով սահմանված թվի կեսից ավելին:
- Ավագանու հիմնական գործունեությունը իրավաստեղծ գործունեությունն է: Ավագանու նիստում կարող է քննարկվել համայնքի շահերին վերաբերող ցանկացած հարց: Քննարկվող հարցերի վերաբերյալ ավագանին ընդունում է որոշումներ: Համայնքի շահերին վերաբերող, բայց իր իրավասություններից դուրս հարցերի առնչությամբ ավագանին կարող է ընդունել ուղերձներ՝ ուղղված Համայնքի բնակչությանը, Համայնքի ղեկավարին, մարզպետին, պետական կամ այլ մարմինների և կազմակերպությունների:
- Համայնքի ղեկավարն ավագանու նստավայրում անհրաժեշտ պայմաններ է ստեղծում ավագանու՝ օրենքով և իր կանոնակարգով նախատեսված կարգով գործունեության իրականացման համար:

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՎԱԳԱՆԻՆ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է
ԿԱՆՈՆԱԿԱՐԳ,
ՈՐՈՎ ՍԱՀՄԱՆՎՈՒՄ ԵՆ ԱՎԱԳԱՆՈՒ
ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ,
ՆԻՍՏԵՐԻ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄԸ ԵՎ ԱՆՑԿԱՑՈՒՄԸ:

**ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏԵՂԱԿԱՆ
ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆԸ**

սահմանվում է

որպես համայնքում իրականացվող գործընթաց, որի միջոցով
բնակիչները, առանց խտրականության,

տեղեկացվում են

Տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության մասին

և կարող են

ուղղակի կամ անուղղակի ներգործություն ունենալ

տեղական ինքնակառավարման մարմինների

որոշումների վրա:

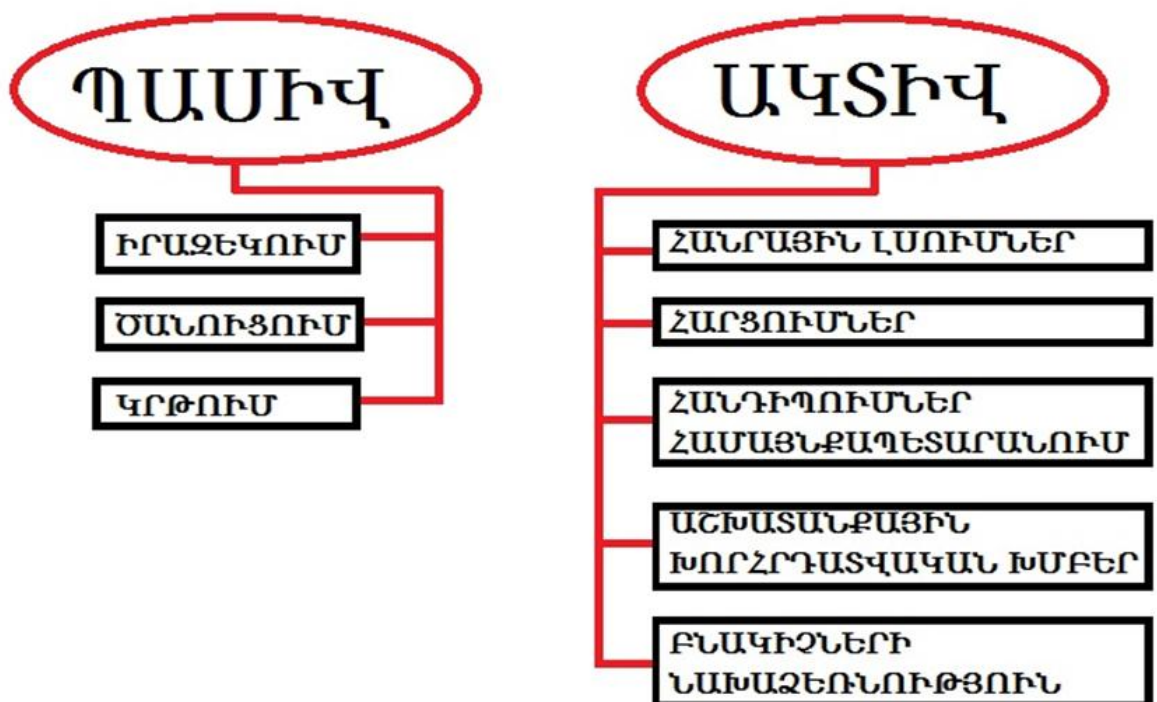
**Համայնքում տեղական ինքնակառավարմանը
մասնակցելու**

իրավունք ունի համայնքի

տասնվեց տարին լրացած

յուրաքանչյուր բնակիչ:

ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՁԵՎԵՐԸ

Համայնքի ավագանին օրենքով սահմանված կարգով քննարկում և ընդունում է՝

- **Տեղական ինքնակառավարմանը բնակիչների մասնակցության կարգը.**
- **Հանրային բաց լսումների և/կամ/ քննարկումների կազմակերպման և անցկացման կարգը.**
- **Համայնքի ղեկավարին կից խորհրդակցական մարմինների ձևավորման և գործունեության կարգը:**

Համայնքի ավագանու նիստի օրակարգում հարց ընդգրկելու նախաձեռնությամբ կարող է հանդես գալ համայնքում հաշվառված, տասնվեց տարին լրացած անձանց ոչ պակաս, քան՝

- **մեկ տոկոսը՝ 10 000-ից ավելի բնակիչ ունեցող համայնքներում,**
- **երկու տոկոսը՝ 1000-ից մինչև 10 000 բնակիչ ունեցող համայնքներում,**
- **չորս տոկոսը՝ մինչև 1000 բնակիչ ունեցող համայնքներում:**

**ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐ, ՈՐՈՆՔ ԿԱՐՈՂ ԵՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ
ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԻ՝ ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆԸ
ՄԱՍՆԱԿՑԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԽԱԽՏՄԱՆ ՊԱՏՃԱՌ ԼԻՆԵԼ**

- Ավագանու նիստի օրակարգում հարց ընդգրկելու նախաձեռնություն ցուցաբերած համայնքի բնակիչների նախաձեռնող խմբի ներկայացուցչին համայնքապետարանի աշխատակազմը կամայականորեն մերժում է տրամադրել ստորագրահավաքի ձևաթուղթը, չի ցուցաբերում համապատասխան աջակցություն:
- Բնակիչների նախաձեռնության ստորագրահավաքի սահմանված կարգով լրացված փաստաթղթերի փաթեթը համայնքի ղեկավարին ներկայացնելուց հետո մեկամսյա ժամկետում առանց հիմնավոր պատճառի չի ընդգրկվում ավագանու նիստի օրակարգի նախագծում և չի ներկայացվում ավագանու քննարկմանը:
- Համայնքի ՀՀԶԾ-ի, բյուջեի, տեղական տուրքերի և վճարների դրույքաչափերը սահմանելու մասին նախագծերի քննարկման համար հանրային լուսմների հրավերը չի հրապարակվում լուսմներից առվազն 15 օր առաջ, բնակիչները պատշաճ կարգով չեն իրազեկվում:
- Համայնքի համար կարևոր նշանակություն ունեցող հարցերի վերաբերյալ հանրային հարցումների, քննարկումների, լուսմների ժամանակ բնակիչների ներկայացրած կարծիքները, առաջարկությունները, առարկությունները պատշաճ կարգով չեն հավաքվում, գրառվում, սահմանված կարգով չի կազմվում ամփոփաթեթ՝ ավագանու քննարկմանը ներկայացնելու և համապատասխան որոշումներ կայացնելու ժամանակ բնակիչների կարծիքը հաշվի առնելու համար:
- Բնակիչների կողմից համայնքի ղեկավարին կուլեկտիվ հանրագիր ներկայացնելուց հետո սահմանված կարգով այն չի հրապարակվում, կամայականորեն հանրագիրը չի քննարկվում և մեկամսյա ժամկետում պատասխան չի ներկայացվում:

Թեմա 3. Ավագանու մշտական հանձնաժողովների ձևավորման և գործունեության առանձնահատկությունները

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՎԱԳԱՆՈՒ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՆԵՐԻ ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄԸ

- Ավագանին իրեն վերապահված լիազորությունների իրականացման համար ստեղծում է մշտական, իսկ անհրաժեշտության դեպքում՝ ժամանակավոր հանձնաժողովներ:
- Մշտական հանձնաժողովները ստեղծվում են ավագանու իրավասության մեջ մտնող հարցերի քննարկման և նախապատրաստման, իրավաստեղծ աշխատանք իրականացնելու, ավագանու նիստի օրակարգում ընդգրկվող որոշումների նախագծերի և այլ հարցերի նախնական քննարկման, դրանց վերաբերյալ ավագանուն եզրակացություններ, կարծիքներ տալու, ինչպես նաև ավագանու ընդունած որոշումների կատարման նկատմամբ հսկողություն կազմակերպելու նպատակով:
- Նորընտիր ավագանու մշտական հանձնաժողովները ստեղծվում են տվյալ գումարման ավագանու լիազորությունների ժամկետի համար և հանդիսանում են նրա կառուցվածքի մասը:
- Մշտական հանձնաժողովների թիվը որոշում է ավագանին՝ հաշվի առնելով դրանց գործունեության հիմնական ուղղությունները: Ավագանին կարող է ստեղծել 3-5 մշտական հանձնաժողովներ: Հանձնաժողովների անդամների քանակական կազմը որոշելիս հիմք է ընդունվում ավագանու անդամների թիվը՝ այն հաշվարկով, որ ավագանու յուրաքանչյուր անդամ հնարավորություն ունենա ընդգրկվելու որևէ մշտական հանձնաժողովի կազմում:
- Կարող են լինել զարգացման ծրագրերի, ֆինանսաբյուջետային, տնտեսական հարցերի, քաղաքաշինության, հողօգտագործման և անշարժ գույքի հարցերի, կրթության, մշակույթի, սպորտի, սոցիալական հարցերի, համայնքային կազմակերպություններին և ենթակառուցվածքներին առնչվող հարցերի և իրավական այլ հարցերի մշտական հանձնաժողովներ:
- Համայնքի ղեկավարը մշտական հանձնաժողովներ ստեղծելու և դրանց անհատական կազմերը հաստատելու մասին որոշման նախագիծը ներկայացնում է ավագանու հաստատմանը:
- Անհրաժեշտության դեպքում ավագանին կարող է ստեղծել ժամանակավոր հանձնաժողովներ, որոնց կազմը, խնդիրները, լիազորությունների շրջանակը, ժամկետները և աշխատակարգը սահմանվում են ավագանու որոշմամբ:
- Ժամանակավոր հանձնաժողովները ստեղծվում են տեղական ինքնակառավարման ոլորտի առանձին հարցերի նախնական քննարկման կամ որոշակի խնդիրների, իրադարձությունների, փաստերի մասին ավագանուն եզրակացություններ, տեղականքներ, կարծիքներ, վերլուծություններ ներկայացնելու նպատակով:

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՎԱԳԱՆՈՒ ՄՇՏԱԿԱՆ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՆԵՐԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

- Մշտական հանձնաժողովների լիազորություններն ու գործունեության կարգը սահմանվում են ավագանու կանոնակարգով և հանձնաժողովների կողմից ընդունվող աշխատակարգերով:
- Մշտական հանձնաժողովներ ստեղծելու մասին ավագանու որոշման ընդունումից հետո գումարվում են հանձնաժողովների առաջին նիստերը, որոնց ժամանակ հանձնաժողովների կազմերից ընտրվում են հանձնաժողովների նախագահներն ու քարտուղարները և ընդունվում են հանձնաժողովների աշխատակարգերը:
- Ավագանու նիստի օրակարգում ընդգրկվող հարցերը պետք է նախապես քննարկվեն ավագանու իրավասու հանձնաժողովներում: Իրավասու հանձնաժողովը ավագանու այն մշտական հանձնաժողովն է, որի իրավասությանն է վերաբերում նիստի օրակարգում ընդգրկվող հարցի քննարկումը:
- Համայնքի ղեկավարը, նրա առաջին տեղակալը, ինչպես նաև Ավագանու յուրաքանչյուր անդամ իրավունք ունեն մասնակցելու մշտական հանձնաժողովների ցանկացած նիստի, քննարկվող հարցի վերաբերյալ հարցեր տալ, ներկայացնել առաջարկություններ՝ խորհրդակցական ձայնի իրավունքով:
- Ավագանու նիստում յուրաքանչյուր հարցի քննարկման ժամանակ իրավասու մշտական հանձնաժողովի նախագահն այդ հարցի վերաբերյալ ներկայացնում է հանձնաժողովի ընդունած եզրակացությունը (կարծիքը):
- Հանձնաժողովների նախագահները համայնքապետարանի աշխատակազմի քարտուղարին գրավոր տեղեկանքներ են ներկայացնում՝ հանձնաժողովի նիստերից հանձնաժողովի անդամների բացակայությունների մասին:

**ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐ, ՈՐՈՆՔ ԿԱՐՈՂ ԵՆ ԱՎԱԳԱՆՈՒ ՄՇՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԵՐԱՇԽԻՔՆԵՐԻ
ԽԱԽՏՄԱՆ ՊԱՏՃԱՌ ԼԻՆԵԼ**

- Ավագանու հերթական նիստից առնվազն 7 օր առաջ համայնքի ղեկավարը իրավասու մշտական հանձնաժողովի նախագահին պատշաճ կարգով չի տրամադրում ավագանու նիստի օրակարգում ընդգրկված հարցերի փաթեթը:
- Համայնքի ղեկավարը ավագանու մշտական հանձնաժողովի գործունեության համար չի ապահովում պատշաճ պայմաններ, նիստերի անցկացման համար տարածք և անհրաժեշտ նյութեր:
- Համայնքի ղեկավարը առանց հիմնավորման մերժում է (կամ թողնում է առանց արձագանքի) մշտական հանձնաժողովի նախագահի դիմումը, որով խնդրում է տրամադրել աշխատակազմի համապատասխան մասնագետ՝ հանձնաժողովի նիստում քննարկվող հարցերի վերաբերյալ մասնագիտական աջակցություն ցուցաբերելու համար:
- Ավագանու նիստում օրակարգային հարցերի քննարկման ժամանակ հիմնական զեկուցողից հետո համայնքի ղեկավարը չի հրապարակում այդ հարցի վերաբերյալ իրավասու մշտական հանձնաժողովի ներկայացրած եզրակացությունը և ձայն չի տալիս հանձնաժողովի նախագահին՝ քննարկվող հարցի վերաբերյալ հանձնաժողովի կարծիքը ներկայացնելու համար:

Թեմա 4. Ավագանու խմբակցությունների ձևավորման և գործունեության առանձնահատկությունները

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՎԱԳԱՆՈՒ ԽՄԲԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄԸ

- Համամասնական ընտրակարգով ընտրված ավագանու խմբակցություններն օրենքի ուժով ստեղծվում են նորընտիր ավագանու առաջին նստաշրջանի առաջին նիստում:
- Խմբակցությունների գործունեությունը կարգավորվում է «Տեղական ինքնակառավարման մասին» օրենքով, ավագանու կանոնակարգով, խմբակցության կանոնադրությամբ և ավագանու որոշումներով:
- Խմբակցությունները ստեղծվում են տվյալ գումարման ավագանու լիազորությունների ժամկետի համար և հանդիսանում են նրա կառուցվածքի մասը:
- Խմբակցության ղեկավարը նորընտիր համայնքի ղեկավարի լիազորությունները ստանձնելուց հետո նրան է ներկայացնում խմբակցության կանոնադրությունը, անվանումը, կազմը, ղեկավարի և քարտուղարի անունները, ազգանունները, որոնք համայնքի ղեկավարը կամ ավագանու նիստը վարողը հրապարակում է ավագանու առաջիկա նիստում:
- Համայնքապետարանի նիստերի դահլիճում կամ ավագանու որոշած այլ վայրում համայնքի ղեկավարը խմբակցություններին ապահովում է կահավորված, տեխնիկական և կապի միջոցներով հագեցած առանձին աշխատասենյակներով:

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՎԱԳԱՆՈՒ ԽՄԲԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

- Ավագանու անդամը կարող է դուրս գալ խմբակցությունից՝ այդ մասին գրավոր տեղյակ պահելով համապատասխան խմբակցության ղեկավարին և համայնքի ղեկավարին: Խմբակցության գործունեությունը դադարում է, եթե նրա բոլոր անդամները դուրս են գալիս խմբակցությունից:
- Խմբակցության ղեկավարի և քարտուղարի փոփոխության, խմբակցության կազմի փոփոխության, ինչպես նաև գործունեության դադարման մասին խմբակցության ղեկավարը գրավոր տեղեկացնում է համայնքի ղեկավարին: Համայնքի ղեկավարը կամ ավագանու նիստը վարողը այդ մասին հայտարարում է ավագանու առաջիկա նիստում:

Կարևոր է հիշել, որ ...

Մինչև յոթ անդամ ունեցող ավագանու խմբակցությունն իր հայեցողությամբ կարող է ունենալ **մեկ գործավար**, **յոթից ավելի** անդամ ունեցող խմբակցությունը՝ **մեկ գործավար և մեկ փորձագետ**, որոնք աշխատանքի են ընդունվում ժամկետային պայմանագրով՝ համապատասխան խմբակցության ղեկավարի ներկայացմամբ, կատարում են նրա հանձնարարությունները, աջակցում են խմբակցության և դրա անդամների աշխատանքին, ինչպես նաև ավագանու այն մշտական հանձնաժողովի աշխատանքներին, որի նախագահ է ընտրվել տվյալ խմբակցության անդամը:

Հետաքրքիր է իմանալ, որ ...

Ավագանու խմբակցության փորձագետի պաշտոնը

համայնքային հայեցողական պաշտոն է:

Անհրաժեշտ է իմանալ, որ ...

Խմբակցության փորձագետի և գործավարի աշխատանքային ռեժիմի, ինչպես նաև աշխատանքային կարգապահության հետ կապված հարաբերությունները կարգավորվում են աշխատակազմի կարգապահական ներքին կանոններով:

Թեմա 5. Ավագանու անդամի իրավունքները և պարտականությունները

Ավագանու անդամի իրավունքներն ու պարտականությունները սահմանված են «Տեղական ինքնակառավարման մասին» օրենքով, այլ նորմատիվ իրավական ակտերով և ավագանու կանոնակարգով:

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՎԱԳԱՆՈՒ ԱՆԴԱՄՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ ՈՒՆԻ՝

- առաջարկություններ ներկայացնելու ավագանու նիստի օրակարգի և քննարկվող հարցերի վերաբերյալ.
- նախապատրաստելու և ավագանու քննարկմանը ներկայացնելու հարցեր, որոշումների նախագծեր.
- համայնքի ղեկավարից պահանջելու և ստանալու նրա, աշխատակազմի, համայնքային ենթակայության կազմակերպությունների գործունեության, ինչպես նաև համայնքի բնակավայրերին վերաբերող տեղեկություններ.
- կատարելու համայնքի բնակիչների ընդունելություն, կազմակերպելու հանրային հանդիպումներ ու քննարկումներ.
- ավագանու և համայնքի ղեկավարի որոշումները կամ գործողությունները բողոքարկելու դատարան, եթե խախտվել են նրա՝ որպես ավագանու անդամի իրավունքները.
- վարչական ղեկավարից պահանջելու և ստանալու նրա գործունեության վերաբերյալ տեղեկություններ.

Հետաքրքիր է իմանալ, որ ...

Ավագանու անդամն իր պարտականությունների կատարման հետևանքով առաջացած ծախսերի դիմաց, իր ցանկությամբ և ավագանու որոշմամբ, կարող է ստանալ ամսական դրամական փոխհատուցում՝ ՀՀ ԱԺ պատգամավորի ամենամսյա պատգամավորական ծախսերի մինչև 30 տոկոսի չափով:

Կարևոր է հիշել, որ ...

Համայնքի ղեկավարը համայնքի բնակիչների ընդունելության, ինչպես նաև հանրային հանդիպումներ և քննարկումներ կազմակերպելու համար յուրաքանչյուր ամիս առնվազն մեկ օր կահավորված սենյակ կամ դահլիճ է հատկացնում ավագանու անդամին:

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՎԱԳԱՆՈՒ ԱՆԴԱՄԸ ՊԱՐՏԱՎՈՐ Է՝

- իր գործունեության ընթացքում առաջնորդվել օրենքով և համայնքի բարօրությանն ուղղված համոզմունքով.
- մասնակցել ավագանու նիստերին և քվեարկություններին.
- պարբերաբար հանդիպել բնակչության հետ, նրանց տեղեկացնել ավագանու աշխատանքների մասին.
- մասնակցել ավագանու կողմից անցկացվող քաղաքացիների ընդունելություններին.
- անդամակցել ավագանու որևէ մշտական հանձնաժողովի, մասնակցել դրա նիստերին.
- օժանդակել համայնքում տեղական ինքնակառավարմանը բնակիչների մասնակցությանը.
- հեռավար եղանակով անցկացվող ավագանու նիստի տեսաձայնագրման ընթացքում բանավոր արտահայտել իր դիրքորոշումը, ինչպես նաև էլեկտրոնային փոստի միջոցով հաստատել այն.
- «Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 33-րդ հոդվածով սահմանված շահերի բախման իրավիճակում չմասնակցել ավագանու որոշումների քվեարկությանը և այդ մասին գրավոր տեղյակ պահել ավագանուն կամ համայնքի ղեկավարին.
- անհամատեղելի պաշտոններում ընտրվելու կամ նշանակվելու դեպքում անհապաղ գրավոր տեղյակ պահել համայնքի ղեկավարին.
- ստորագրել իր մասնակցությամբ ընդունված փաստաթղթերը:

Կարևոր է հիշել, որ ...

Ավագանու անդամը չի կարող միաժամանակ՝

- զբաղեցնել որևէ պաշտոն աշխատակազմում և ղեկավար պաշտոն՝ համայնքային ենթակայության կազմակերպություններում.
- լինել համայնքի բնակավայրի վարչական ղեկավար.
- աշխատել իրավապահ, ազգային անվտանգության և դատական մարմիններում:

Անհրաժեշտ է իմանալ, որ ...

Ավագանու նիստերից կամ քվեարկությունից բացակայության պատճառի մասին ավագանու կանոնակարգով սահմանված կարգով ավագանու անդամի կողմից աշխատակազմի քարտուղարին չտեղեկացնելու դեպքում բացակայությունը համարվում է անհարգելի, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ նա հետագայում հիմնավորում է իր բացակայությունների հարգելի լինելու հանգամանքները:

ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐ, ՈՐՈՆՑ ԱՌԿԱՅՈՒԹՅԱՆ ԴԵՊՔՈՒՄ ՎԱՂԱԺԱՄԿԵՏ ԴԱԴԱՐԵՑՎՈՒՄ ԵՆ ԱՎԱԳԱՆՈՒ ԱՆԴԱՄԻ ԼԻԱԶՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Եթե՝

- դադարել են ավագանու լիազորությունները.
- նա կորցրել է ավագանու ընտրական իրավունքը.
- դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած վճռով նա անգործունակ, անհայտ բացակայող կամ մահացած է ճանաչվել.
- նա ավագանու անդամության հետ անհամատեղելի պաշտոն զբաղեցնելու վերաբերյալ դիմում է ներկայացրել.
- նա ավագանու անդամության հետ անհամատեղելի պաշտոն զբաղեցնելու պահից մեկ շաբաթվա ընթացքում այդ մասին գրավոր չի տեղեկացրել համայնքի ղեկավարին.
- նա հրաժարական է տվել:

Թեմա 6. Տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության հրապարակայնության, հաշվետվողականության և թափանցիկության ապահովման իրավական հիմքերը և մեխանիզմները

«ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔ	
ՀՈԴՎԱԾ 8	Տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության հաշվետվողականության, հրապարակայնության ու թափանցիկության ՍԿԶԲՈՒՆՔԸ
ՀՈԴՎԱԾ 11	Համայնքը, անկախ բնակչության քանակից, պետք է ունենա ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՑԱՆՑԱՅԻՆ ԿԱՅՔ, որի ստեղծումն ու վարումն ապահովում է համայնքի ղեկավարը

Անհրաժեշտ է իմանալ, որ ...

Տեղական ինքնակառավարման մարմինները պարտավոր են ապահովել բնակիչների
ՏԵՂԵԿԱՑՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ
տեղական ինքնակառավարման մարմինների
գործունեության մասին:

Հանրության տեղեկացումը ավագանու հերթական նիստերի մասին

Ավագանու հերթական նիստից առնվազն **մեկ շաբաթ առաջ** համայնքի ղեկավարը հրապարակում է ավագանու նիստի օրակարգի նախագիծը՝ նշելով նիստի անցկացման վայրը և ժամանակը: Այդ տեղեկությունները փակցվում են համայնքի ղեկավարի և ավագանու նստավայրում, տարածվում զանգվածային լրատվության միջոցներով, տեղադրվում համայնքի պաշտոնական համացանցային կայքում և հրապարակային ծանուցումների **www.Azdarar.am** կայքում:

Անհրաժեշտ է իմանալ, որ ...

Ավագանու հրապարակային նիստերն **առցանց հեռարձակվում են** համայնքի պաշտոնական համացանցային կայքում:

Տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության հրապարակայնության, հաշվետվողականության և թափանցիկության ապահովման մեխանիզմները
Ավագանու անդամներին տրամադրված՝ նիստին առնչվող փաստաթղթերը, եթե դրանք քննարկվելու են հրապարակային նիստում, պետք է տեղադրված լինեն համայնքի պաշտոնական համացանցային կայքում՝ ներբեռնման հնարավորությամբ:
Յուրաքանչյուր ոք իրավունք ունի պահանջելու և օրենքով սահմանված կարգով ստանալու ավագանու նիստի հետ կապված փաստաթղթերն ու տեղեկությունը:
Ավագանու նիստը հրապարակային է: Ավագանու կանոնակարգով նախատեսված դեպքերում ավագանու նիստին ներկա անդամների ձայների երկու երրորդի որոշմամբ կարող են անցկացվել դռնփակ նիստեր և քննարկումներ:
Ավագանու նիստերն արձանագրվում են: Ավագանու նիստերի արձանագրությունները մեկշաբաթյա ժամկետում տեղադրվում են համայնքի պաշտոնական համացանցային կայքում՝ ներբեռնման հնարավորությամբ:

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՂԵԿԱՎԱՐԸ՝

ամենամյա հաշվետվություններ է ներկայացնում հանրությանը ավագանու, իր գործունեության և համայնքի ընդհանուր սոցիալ-տնտեսական վիճակի մասին:

Այդ հաշվետվությունները տեղադրվում են համայնքի պաշտոնական համացանցային կայքում:

ՀԱՄԱՅՆՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԻ
ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԸ

ապահովում է ավագանու և համայնքի ղեկավարի
որոշումների և ուղերձների հրապարակումը:

ՀՐԱՊԱՐԱԿՎՈՒՄ ԵՆ

- Համայնքի հնգամյա զարգացման ծրագիրը
- Համայնքի միջնաժամկետ ծախսերի ծրագիրը
 - Համայնքի տարեկան բյուջեն

Համայնքի բնակչության համար առավել մատչելի դարձնելու համար
պատրաստվում և հրատարակվում են հիմնական ցուցանիշներ,
վիճակագրական ու գրաֆիկական տվյալներ պարունակող

տեղեկատուներ և գրքույկներ:

Կարևոր է հիշել, որ ...

Ավագանու ընդունած նորմատիվ իրավական ակտերի նախագծերը ենթակա են հանրային քննարկման:

Հանրային քննարկումը իրավաստեղծ գործընթացին հասարակության մասնակցության, գործընթացի թափանցիկության և հաշվետվողականության ապահովման նպատակով նորմատիվ իրավական ակտի նախագծի վերաբերյալ հանրության իրազեկման, ինչպես նաև հանրային կարծիքը բացահայտելու, դրանց վերաբերյալ դիտողություններ և առաջարկություններ ստանալու և դրանք ամփոփելու գործընթաց է:

Հանրային քննարկումը պարտադիր իրականացվում է քննարկում իրականացնող մարմնի պաշտոնական ինտերնետային կայքում և

ՀՀ արդարադատության նախարարության կողմից վարվող իրավական ակտերի նախագծերի հրապարակման միասնական կայքում

(e-draft.am)

հրապարակման եղանակով:

ՄԱՍ 2. ԱՎԱԳԱՆՈՒ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԿԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՅՈՒՄ (ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԱՌԱՋԱԴՐԱՆՔՆԵՐ)

ԴԵՊՔԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ 1.

Ուժեղ քամու հետևանքով շրջվել են համայնքի փողոցներից մեկի լուսավորության հենասյուները՝ կտրելով էլեկտրահաղորդալարը, և տվյալ փողոցի մի հատվածը մնացել է առանց լուսավորության: Համայնքի ավագանու խմբակցություններից մեկը (ընդդիմադիր) հրատապ հրավիրում է խմբակցության ժողով և որոշում է հանդես գալ ավագանու արտահերթ նիստ հրավիրելու նախաձեռնությամբ, քանի որ վթարավերականգնողական աշխատանքների կատարման և անհրաժեշտ նյութերի ձեռքբերման գնումները կատարելու համար բյուջեից գումար հատկացնելու անհրաժեշտություն է առաջացել: Խմբակցության ներկայացուցիչը գրավոր դիմում է համայնքապետարանի աշխատակազմի քարտուղարին՝ ավագանու արտահերթ նիստի նախաձեռնության ձևաթուղթ տրամադրելու և իրավական աջակցություն ցուցաբերելու խնդրանքով:

Ինչպիսի՞ լուծում կարող է ստանալ գործընթացը:

Լուծում 1. (ոչ ցանկալի)

Խմբակցության դիմումը ստանալու օրվանից անցնում է երկու օր, սակայն աշխատակազմի քարտուղարը չի տրամադրում ավագանու արտահերթ նիստի նախաձեռնության ձևաթուղթը և մերժում է իրավական աջակցություն ցուցաբերելու խնդրանքը՝ պատճառաբանելով, որ նախաձեռնողներն իրենք կարող են կազմել ձևաթուղթը և ներկայացնել անհրաժեշտ փաստաթղթերը: Համապատասխան հմտություններ չունենալու, ինչպես նաև խմբակցության փորձագետի բացակայության պատճառով խմբակցության՝ ավագանու արտահերթ նիստ հրավիրելու նախաձեռնությունը ձախողվում է: Համայնքի բյուջեում փոփոխություն կատարելու և հենասյուները վերականգնելու համար գումար հատկացնելու մասին որոշման նախագիծը համայնքի ղեկավարը ներկայացնում է ավագանու հերթական նիստի քննարկմանը: Արդյունքում գործընթացը ձգձգվում է, և համայնքի տվյալ փողոցի վթարված հատվածը տևական ժամանակ մնում է առանց լուսավորության:

Լուծում 2. (ցանկալի տարբերակ)

Խմբակցության դիմումը ստանալու օրվանից անցնում է երկու օր, սակայն աշխատակազմի քարտուղարը չի տրամադրում ավագանու արտահերթ նիստի նախաձեռնության ձևաթուղթը և մերժում է իրավական աջակցություն ցուցաբերելու խնդրանքը՝ պատճառաբանելով, որ նախաձեռնողներն իրենք կարող են կազմել ձևաթուղթը և ներկայացնել անհրաժեշտ փաստաթղթերը: Խմբակցության անդամները՝ խմբակցության

փորձագետի օգնությամբ, ինքնուրույն կազմում են ավագանու արտահերթ նիստի նախաձեռնության ձևաթուղթը, որտեղ նշվում են նախաձեռնողների անուն-ազգանուն-հայրանունները, որոնց թիվն անցնում է ավագանու անդամների ընդհանուր թվի մեկ երրորդից, նրանց ստորագրությունները, արտահերթ նիստի օրակարգը, նշանակվում է նիստի անցկացման ժամկետը՝ նախաձեռնությունից հետո երրորդ աշխատանքային օրը, կցվում են համայնքի բյուջեում փոփոխություն կատարելու և հենասյունները վերականգնելու համար գումար հատկացնելու, հրատապ գնում կատարելու թույլտվության մասին որոշման նախագիծը, դրա հիմնավորումը, ինչպես նաև ծախսերի նախահաշիվը: Փաստաթղթերի փաթեթը նույն օրը տրամադրվում է համայնքի ղեկավարին: Սահմանված կարգով հրավիրվում է արտահերթ նիստ, կայացվում է համապատասխան որոշում, կազմակերպվում են հրատապ գնումները: Խմբակցության հսկողության ներքո բոլոր գործողությունները կազմակերպվում են օպերատիվ կերպով: Արդյունքում սեղմ ժամկետում փոխարինվում են վթարված հենասյունները, և էլեկտրացանցն արագ վերականգնում է փողոցի տվյալ հատվածի լուսավորությունը:

ԴԵՊՔԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ 2.

Ավագանու հերթական նստաշրջանի ավարտից հետո համայնքի ղեկավարը ավագանու հերթական նիստի օրակարգի նախագծում ընդգրկում է ավագանու անդամներից մեկի լիազորությունների վաղաժամկետ դադարեցման մասին որոշման նախագիծ՝ հիմք ընդունելով այն հանգամանքը, որ նա մեկ հերթական նստաշրջանի ընթացքում անհարգելի պատճառով բացակայել է ավագանու նիստերի ավելի քան կեսից:

Ինչպիսի՞ լուծում կարող է ստանալ գործընթացը:

Լուծում 1. (ոչ ցանկալի)

Ավագանու համապատասխան իրավասու մշտական հանձնաժողովի նախագահը համայնքի ղեկավարից ստանում է ավագանու հերթական նիստի օրակարգի նախագծում ընդգրկված՝ ավագանու անդամներից մեկի լիազորությունների վաղաժամկետ դադարեցման մասին որոշման նախագիծը: Հրավիրվում է հանձնաժողովի նիստ, որի ժամանակ հանձնաժողովի անդամներն ուսումնասիրում են որոշման նախագիծը և համայնքի ղեկավարի հիմնավորումն այն մասին, որ ավագանու անդամը մեկ հերթական նստաշրջանի ընթացքում անհարգելի պատճառով բացակայել է ավագանու նիստերի ավելի քան կեսից: Դրանից բացի, հանձնաժողովը որևէ այլ գործողություն չի իրականացնում և նախագծի մասին տալիս է դրական եզրակացություն: Ավագանու նիստում քննարկվում է տվյալ հարցը և, հիմք ընդունելով մշտական հանձնաժողովի եզրակացությունը, ավագանու անդամների ընդհանուր թվի ձայների մեծամասնությամբ ընդունվում է որոշում՝ ավագանու անդամներից մեկի լիազորությունների վաղաժամկետ դադարեցման մասին:

Լուծում 2. (ցանկալի տարբերակ)

Ավագանու համապատասխան իրավասու մշտական հանձնաժողովի նախագահը համայնքի ղեկավարից ստանում է ավագանու հերթական նիստի օրակարգի նախագծում ընդգրկված՝ ավագանու անդամներից մեկի լիազորությունների վաղաժամկետ դադարեցման մասին որոշման նախագիծը: Հրավիրվում է հանձնաժողովի նիստ, որի ժամանակ հանձնաժողովի անդամներն ուսումնասիրում են որոշման նախագիծը և համայնքի ղեկավարի հիմնավորումն այն մասին, որ ավագանու անդամը մեկ հերթական նստաշրջանի ընթացքում անհարգելի պատճառով բացակայել է ավագանու նիստերի ավելի քան կեսից: Միաժամանակ, հանձնաժողովը աշխատակազմի քարտուղարից պահանջում է ներկայացնել ավագանու տվյալ անդամի անհարգելի բացակայությունների արձանագրված փաստերի մասին տեղեկանք, ինչպես նաև հրավիրում է ավագանու տվյալ անդամին և լսում նրա բացատրություններն իր բացակայությունների պատճառների մասին: Քննարկումների արդյունքում հանձնաժողովը պարզում է, որ աշխատակազմի քարտուղարի ներկայացրած տեղեկանքում բացակայում են ավագանու մի քանի նիստերից ավագանու տվյալ անդամի բացակայությունները անհարգելի լինելու արձանագրված փաստերը: Իսկ ավագանու տվյալ անդամը հանձնաժողովին է ներկայացնում բժշկական փաստաթղթեր իր հիվանդության մասին, որոնք համընկնում են ավագանու մի քանի նիստերի օրերի հետ, որոնցից նա բացակայել է: Արդյունքում պարզվում է, որ ավագանու մեկ հերթական նստաշրջանի ընթացքում ավագանու անդամը անհարգելի պատճառով բացակայել է ավագանու նիստերի կեսից ոչ ավելիից: Ավագանու իրավասու մշտական հանձնաժողովը ներկայացված նախագծին տալիս է բացասական եզրակացություն: Ավագանու նիստում քննարկվում է տվյալ հարցը և, հիմք ընդունելով մշտական հանձնաժողովի եզրակացությունը, ավագանու անդամներից մեկի լիազորությունների վաղաժամկետ դադարեցման մասին որոշման նախագիծն ավագանու անդամների մեծամասնությունը դեմ է քվեարկում: Որոշումը չի ընդունվում:

ԴԵՊԲԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ 3.

Ավագանու նիստի օրակարգի նախագծում ընդգրկված է համայնքի վարչական տարածքում գտնվող հատուկ նշանակության հողամասի (քրեակատարողական հիմնարկի սպասարկման) ընդլայնման մասին որոշման նախագիծ: Քննարկվում է նիստը դռնբաց կամ դռնփակ անցկացնելու հարցը:

Ինչպիսի՞ լուծում կարող է ստանալ գործընթացը:

Լուծում 1. (ոչ ցանկալի)

Համայնքի ղեկավարն առաջարկում է նիստն անցկացնել դռնփակ՝ հիմնավորելով, որ քննարկվող որոշման նախագիծը վերաբերում է հատուկ իրավական ռեժիմով կարգավորվող հողամասին, և տեղեկության տարածումը ցանկալի չէ: Ավագանու որոշ անդամներ հնչեցնում են կարծիք, որ անհրաժեշտ է պահպանել ավագանու

գործունեության հրապարակայնության և թափանցիկության սկզբունքը: Քվեարկության է դրվում նիստը դռնփակ անցկացնելու հարցը, որին կողմ են քվեարկում նիստին ներկա ավագանու անդամների թվի կեսը: Որոշումը չի ընդունվում: Ավագանու նիստն անցկացվում է դռնբաց: Արդյունքում խախտվում են գաղտնիք պարունակող տեղեկության պահպանման կանոնները, իսկ ավագանու անդամները կրում են օրենքով պահպանվող գաղտնիք պարունակող տեղեկության հրապարակման և տարածման համար պատասխանատվության ենթարկվելու ռիսկը:

Լուծում 2. (ցանկալի տարբերակ)

Համայնքի ղեկավարն առաջարկում է նիստն անցկացնել դռնփակ՝ հիմնավորելով, որ քննարկվող որոշման նախագիծը վերաբերում է հատուկ իրավական ռեժիմով կարգավորվող հողամասին, և անհրաժեշտ է պահպանել գաղտնիք պարունակող տեղեկություններ չտարածելու կանոնները: Քվեարկության է դրվում նիստը դռնփակ անցկացնելու հարցը, որին կողմ են քվեարկում նիստին ներկա ավագանու անդամների թվի 2/3-ը, որոշումն ընդունվում է: Նիստն անցկացվում է դռնփակ, որին ներկա են գտնվում միայն ավագանու անդամները, նիստը վարողը և արձանագրողը: Նիստը վարողը նիստի սկզբում ավագանու անդամներին զգուշացնում է օրենքով պահպանվող գաղտնիք պարունակող տեղեկության հրապարակման և տարածման համար պատասխանատվության մասին: Արդյունքում դռնփակ նիստը համայնքի պաշտոնական համացանցային կայքում առցանց չի հեռարձակվում, նիստի արձանագրությունը և նիստում ընդունված որոշումը չեն հրապարակվում համայնքի պաշտոնական համացանցային կայքում:

Վարժություն 1. Երկու բազմությունների տարրերի միջև համապատասխանության հաստատում (որոշում)

Օգտագործվող հիմնական հասկացությունները (ծախս սյունակում) գծով միացրեք համապատասխան սահմանման հետ (աջ սյունակում):

Համայնք	Տեղական ինքնակառավարման մարմինների իրավունքն ու կարողությունն է, համայնքի բնակիչների շահերից ելնելով, Սահմանադրությանը և օրենքներին համապատասխան, սեփական պատասխանատվությամբ լուծել համայնքային նշանակության հանրային հարցերը:
Տեղական ինքնակառավարմանը բնակիչների մասնակցություն	Համայնքի ներկայացուցչական մարմինն է և իրականացնում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ, «Տեղական ինքնակառավարման մասին» օրենքով և այլ օրենքներով նախատեսված լիազորություններ:
Տեղական ինքնակառավարում	Համայնքում իրականացվող գործընթաց, որի միջոցով բնակիչները, առանց խտրականության, տեղեկացվում են տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության մասին և կարող են ուղղակի կամ անուղղակի ներգործություն ունենալ տեղական ինքնակառավարման մարմինների որոշումների վրա:
Համայնքի ավագանի	Մեկ կամ մի քանի բնակավայրերի բնակիչների հանրություն է և վարչատարածքային միավոր:
Համայնքի բնակիչ	Համայնքի գործադիր մարմինն է, ներկայացնում է համայնքը և իրականացնում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ, «Տեղական ինքնակառավարման մասին» օրենքով և այլ օրենքներով նախատեսված լիազորությունները:
Համայնքի ղեկավար	Համայնքի բնակչության ռեգիստրում հաշվառված անձ

Վարժություն 1. Երկու բազմությունների տարրերի միջև համապատասխանության հաստատում (որոշում).

Օգտագործվող հիմնական հասկացությունները (ծախ սյունակում) գծով միացրեք համապատասխան սահմանման հետ (աջ սյունակում):

Համայնք	Մեկ կամ մի քանի բնակավայրերի բնակիչների հանրություն է և վարչատարածքային միավոր:
Տեղական ինքնակառավարմանը բնակիչների մասնակցություն	Համայնքում իրականացվող գործընթաց, որի միջոցով բնակիչները, առանց խտրականության, տեղեկացվում են տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության մասին և կարող են ուղղակի կամ անուղղակի ներգործություն ունենալ տեղական ինքնակառավարման մարմինների որոշումների վրա:
Տեղական ինքնակառավարում	Տեղական ինքնակառավարման մարմինների իրավունքն ու կարողությունն է, համայնքի բնակիչների շահերից ելնելով, Սահմանադրությանը և օրենքներին համապատասխան, սեփական պատասխանատվությամբ լուծել համայնքային նշանակության հանրային հարցերը:
Համայնքի ավագանի	Համայնքի ներկայացուցչական մարմին է և իրականացնում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ, «Տեղական ինքնակառավարման մասին» օրենքով և այլ օրենքներով նախատեսված լիազորություններ:
Համայնքի բնակիչ	Համայնքի բնակչության ռեգիստրում հաշվառված անձ
Համայնքի ղեկավար	Համայնքի գործադիր մարմինն է, ներկայացնում է համայնքը և իրականացնում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ, «Տեղական ինքնակառավարման մասին» օրենքով և այլ օրենքներով նախատեսված լիազորությունները:

Վարժություն 2. Ավագանու անդամի իրավունքները և պարտականությունները

Խմբով քննարկեք և փորձեք դասակարգել ավագանու անդամի իրավունքներն ու պարտականությունները:

N	Ավագանու անդամի իրավունքներն ու պարտականությունները	Ավագանու անդամի իրավունքները	Ավագանու անդամի պարտականությունները
1.	Առաջարկություններ ներկայացնել ավագանու նիստի օրակարգի և քննարկվող հարցերի վերաբերյալ		
2.	Նախապատրաստել և ավագանու քննարկմանը ներկայացնել հարցեր, որոշումների նախագծեր		
3.	Իր գործունեության ընթացքում առաջնորդվել օրենքով և համայնքի բարօրությանն ուղղված համոզմունքով		
4.	Համայնքի ղեկավարից պահանջել և ստանալ նրա, աշխատակազմի, համայնքային ենթակայության կազմակերպությունների գործունեության, ինչպես նաև համայնքի բնակավայրերին վերաբերող տեղեկություններ		
5.	Մասնակցել ավագանու նիստերին և քվեարկություններին		
6.	Պարբերաբար հանդիպել բնակչության հետ, նրանց տեղեկացնել ավագանու աշխատանքների մասին		
7.	Կատարել համայնքի բնակիչների ընդունելություն, կազմակերպել հանրային հանդիպումներ ու քննարկումներ		
8.	Անդամակցել ավագանու որևէ մշտական հանձնաժողովի, մասնակցել դրա նիստերին		
9.	Օժանդակել համայնքում տեղական ինքնակառավարմանը բնակիչների մասնակցությանը		
10.	Ավագանու և համայնքի ղեկավարի որոշումները կամ գործողությունները բողոքարկել դատարան, եթե խախտվել են նրա՝ որպես ավագանու անդամի իրավունքները		
11.	Վարչական ղեկավարից պահանջել և ստանալ նրա գործունեության վերաբերյալ տեղեկություն		
12.	Անհամատեղելի պաշտոններում ընտրվելու կամ նշանակվելու դեպքում անհապաղ գրավոր տեղյակ պահել համայնքի ղեկավարին		
13.	Ստորագրել իր մասնակցությամբ ընդունված փաստաթղթերը		

Վարժություն 2. Ավագանու անդամի իրավունքները և պարտականությունները

Խմբով քննարկեք և փորձեք դասակարգել ավագանու անդամի իրավունքներն ու պարտականությունները:

N	Ավագանու անդամի իրավունքներն ու պարտականությունները	Ավագանու անդամի իրավունքները	Ավագանու անդամի պարտականությունները
1.	Առաջարկություններ ներկայացնել ավագանու նիստի օրակարգի և քննարկվող հարցերի վերաբերյալ		
2.	Նախապատրաստել և ավագանու քննարկմանը ներկայացնել հարցեր, որոշումների նախագծեր		
3.	Իր գործունեության ընթացքում առաջնորդվել օրենքով և համայնքի բարօրությանն ուղղված համոզմունքով		
4.	Համայնքի ղեկավարից պահանջել և ստանալ նրա, աշխատակազմի, համայնքային ենթակայության կազմակերպությունների գործունեության, ինչպես նաև համայնքի բնակավայրերին վերաբերող տեղեկություններ		
5.	Մասնակցել ավագանու նիստերին և քվեարկություններին		
6.	Պարբերաբար հանդիպել բնակչության հետ, նրանց տեղեկացնել ավագանու աշխատանքների մասին		
7.	Կատարել համայնքի բնակիչների ընդունելություն, կազմակերպել հանրային հանդիպումներ ու քննարկումներ		
8.	Անդամակցել ավագանու որևէ մշտական հանձնաժողովի, մասնակցել դրա նիստերին		
9.	Օժանդակել համայնքում տեղական ինքնակառավարմանը բնակիչների մասնակցությանը		
10.	Ավագանու և համայնքի ղեկավարի որոշումները կամ գործողությունները բողոքարկել դատարան, եթե խախտվել են նրա՝ որպես ավագանու անդամի իրավունքները		
11.	Վարչական ղեկավարից պահանջել և ստանալ նրա գործունեության վերաբերյալ տեղեկություն		
12.	Անհամատեղելի պաշտոններում ընտրվելու կամ նշանակվելու դեպքում անհապաղ գրավոր տեղյակ պահել համայնքի ղեկավարին		
13.	Ստորագրել իր մասնակցությամբ ընդունված փաստաթղթերը		

Հարց 1. Ի՞նչ է տեղական ինքնակառավարումը.

- 1) համայնքի իրավունքն ու կարողությունն է՝ սեփական պատասխանատվությամբ բնակիչների բարօրության նպատակով Սահմանադրությանը և օրենքներին համապատասխան լուծելու տեղական նշանակության հարցերը.
- 2) համայնքի սեփականությունը տնօրինելու, համայնքային նշանակության հարցեր լուծելու համար տեղական ինքնակառավարման մարմիններին վերապահված իրավունքն է.
- 3) **տեղական ինքնակառավարման մարմինների իրավունքն ու կարողությունն է՝ համայնքի բնակիչների շահերից ելնելով, Սահմանադրությանը և օրենքներին համապատասխան, սեփական պատասխանատվությամբ լուծելու համայնքային նշանակության հանրային հարցերը:**

Հարց 2. Տեղական ինքնակառավարումն իրականացվում է՝

- 1) **համայնքներում.**
- 2) **բնակավայրերում.**
- 3) **մարզերում:**

Հարց 3. Ի՞նչ նպատակով է կազմակերպվում և իրականացվում ՏԻՄ-երի լիազորությունների իրականացման նկատմամբ իրավական հսկողությունը.

- 1) տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության օրինականությունը ստուգելու.
- 2) տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության արդյունավետությունը ստուգելու.
- 3) **տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից ընդունված որոշումների օրինականությունը ստուգելու:**

Հարց 4. Ի՞նչ նպատակով է կազմակերպվում և իրականացվում ՏԻՄ-երի՝ պետության կողմից պատվիրակված լիազորությունների իրականացման նկատմամբ մասնագիտական հսկողությունը.

- 1) պետության պատվիրակած լիազորությունների իրականացման արդյունավետությունը ստուգելու.
- 2) **պետության պատվիրակած լիազորությունների իրականացման արդյունավետությունն ու միասնականությունը ստուգելու.**
- 3) պատվիրակված լիազորությունների իրականացման նպատակով պետական բյուջեից տրամադրված ֆինանսական միջոցների օգտագործման օրինականությունն ու արդյունավետությունը ստուգելու:

Հարց 5. Որո՞նք են համայնքային քաղաքական պաշտոնները.

- 1) համայնքի ղեկավարի և համայնքի ավագանու անդամների պաշտոնները.
- 2) **համայնքի ղեկավարի, համայնքի ղեկավարի տեղակալի, համայնքի ավագանու անդամների պաշտոնները.**

- 3) համայնքի ղեկավարի, համայնքի ղեկավարի տեղակալի, Երևանի վարչական շրջանի ղեկավարի պաշտոնները:

Հարց 6. Տեղական ինքնակառավարման սկզբունքներից է՝

- 1) տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության հրապարակայնությունը, թափանցիկությունը և ինքնուրույնությունը.
- 2) տեղական ինքնակառավարման հրապարակայնությունը, արդյունավետությունն ու պատասխանատվությունը.
- 3) տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության հաշվետվողականությունը, հրապարակայնությունը և թափանցիկությունը:

Հարց 7. Համայնքում տեղական ինքնակառավարմանը բնակիչների մասնակցության կարգը հաստատում է՝

- 1) համայնքի ավագանին.
- 2) համայնքի ղեկավարը.
- 3) ՀՀ կառավարության լիազորած պետական կառավարման մարմինը:

Հարց 8. Ո՞ր համայնքը պետք է ունենա պաշտոնական համացանցային կայք.

- 1) 3000 և ավելի բնակչություն ունեցող համայնքը.
- 2) 10000 և ավելի բնակչություն ունեցող համայնքը.
- 3) համայնքը՝ անկախ բնակչության քանակից:

Հարց 9. Ի՞նչ իրավական ակտով են սահմանվում համայնքի կամավոր խնդիրները.

- 1) համայնքի ղեկավարի որոշմամբ.
- 2) համայնքի ավագանու որոշմամբ.
- 3) համապատասխան մարզպետի որոշմամբ:

Հարց 10. Ե՞րբ է համայնքի ավագանին համարվում կազմավորված.

- 1) եթե ընտրվել են ավագանու բոլոր անդամները.
- 2) եթե ընտրվել են ավագանու անդամների՝ օրենքով սահմանված թվի առնվազն երկու երրորդը.
- 3) եթե ընտրվել են ավագանու անդամների՝ օրենքով սահմանված թվի կեսից ավելին:

Հարց 11. Ի՞նչ կարգավիճակ ունեն միջհամայնքային միավորումները.

- 1) հանրային իրավունքի իրավաբանական անձի կարգավիճակ.
- 2) համայնքային ենթակայության հիմնարկի կարգավիճակ.
- 3) համայնքային ոչ առևտրային կազմակերպության կարգավիճակ:

Հարց 12. Ի՞նչ իրավունք ունի ավագանու անդամը.

- 1) սահմանելու շենքերի և շինությունների համարակալումը.
- 2) հրապարակելու համայնքի ավագանու և համայնքի ղեկավարի որոշումներն ու ուղերձները.
- 3) առաջարկություններ ներկայացնելու ավագանու նիստի օրակարգի և քննարկվող հարցերի վերաբերյալ:

Հարց 13. Ի՞նչ իրավական ակտով են սահմանվում համայնքի ավագանու հանձնաժողովների քանակը, գործառույթները և ձևավորման կարգը.

- 1) համայնքի ղեկավարի որոշմամբ.
- 2) **համայնքի ավագանու կանոնակարգով.**
- 3) ՀՀ կառավարության որոշմամբ:

Հարց 14. Ո՞վ է համարվում համայնքի բնակիչ.

- 1) այն անձը, որը բնակվում է տվյալ համայնքում.
- 2) այն անձը, որը ծնվել է տվյալ համայնքում.
- 3) **այն անձը, որը հաշվառված է տվյալ համայնքի բնակչության ռեգիստրում:**

Հարց 15. Ի՞նչ ժամկետով է ընտրվում համայնքի ավագանին.

- 1) **հինգ տարի ժամկետով.**
- 2) չորս տարի ժամկետով.
- 3) յոթ տարի ժամկետով:

Հարց 16. Ավագանու ո՞ր խմբակցությունը կարող է ունենալ մեկ փորձագետ և մեկ գործավար.

- 1) մինչև յոթ անդամ ունեցող խմբակցությունը.
- 2) բոլոր խմբակցությունները.
- 3) **յոթից ավելի անդամ ունեցող խմբակցությունը:**

Հարց 17. Համայնքի ավագանու անդամն իր պարտականությունների կատարման հետևանքով առաջացած ծախսերի դիմաց ավագանու որոշմամբ կարող է ստանալ ամսական դրամական փոխհատուցում՝

- 1) **ՀՀ ԱԺ պատգամավորի ամենամսյա պատգամավորական ծախսերի մինչև 30 տոկոսի չափով.**
- 2) ՀՀ ԱԺ պատգամավորի ամենամսյա պատգամավորական ծախսերի 50 տոկոսի չափով.
- 3) նվազագույն աշխատավարձի չափով:

1. Ձեռնարկ համայնքի ավագանու անդամների և անդամության թեկնածուների համար, Հայաստանի ավագանիների ասոցիացիա, 2016 թ.
2. «Տեղական ինքնակառավարման հիմունքները», ուսումնական ձեռնարկ, Է. Օրդյանի ընդհանուր խմբագրությամբ, «Պետական ծառայություն», Երևան, 2002 թ.
3. Ղազարյան Է., 100 հարց և պատասխան տեղական ինքնակառավարման մասին, հեղինակային հրատարակչություն, Երևան, 2003 թ.
4. Մուրադյան Ա., համայնքների բյուջետավարման ուղեցույց, Համայնքների ֆինանսիստների միավորում, «Դար», Երևան, 2004 թ.
5. Թումանյան Դ., Շահբազյան Վ., Մասնակցային ժողովրդավարությունը տեղական մակարդակում. «Ինչու և ինչպես մասնակցել տեղական ինքնակառավարմանը», Երևան, 2011 թ.
6. Մովսիսյան Վ., «Ֆինանսական համահարթեցման մեխանիզմի զարգացումը Հայաստանում», Երևան, 2007 թ.

1. ՀՀ Սահմանադրություն
2. Տեղական ինքնակառավարման եվրոպական խարտիա
3. Տեղական ինքնակառավարման եվրոպական խարտիայի տեղական ինքնակառավարման մարմիններում մասնակցության իրավունքի վերաբերյալ լրացուցիչ արձանագրություն, ընդունված է 16.11.2009 թ.
4. «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենք
5. «ՀՀ վարչատարածքային բաժանման մասին» ՀՀ օրենք
6. «Տեղական հանրաքվեի մասին» ՀՀ օրենք
7. ՀՀ ընտրական օրենսգիրք (սահմանադրական օրենք)

Համայնքի ավագանուն՝ ՀՀ Սահմանադրությամբ և «Տեղական
ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքով վերապահված
լիազորությունները

Հեղինակներ՝

Արուսյակ Առաքելյան
Վահագն Պետրոսյան
Ժիրայր Ղազարյան

Խմբագիր և
սրբագրիչ՝

Հայկանուշ Սամվելյան

Համակարգչային
ծնավորող՝

Հասմիկ Նավասարդյան

